

بین الطلوعین

ذخیره مقاله با فرمت پی دی اف

بَيْنَ الطُّلُوعَيْنِ، فاصله زمانی میان دمیدن صبح صادق و طلوع آفتاب. اطلاق بین الطلوعین به زمان میان صبح کاذب و صبح صادق،^[۱] غیر مستند و سهو است.

فهرست مندرجات

- ۱ - کاربرد اصطلاح بین الطلوعین
- ۲ - اهمیت بین الطلوعین
- ۳ - کاربرد فقهی
- ۴ - آغاز روز
- ۵ - مدت زمان شب
- ۶ - وقت نماز صبح
- ۷ - زمان وقوف اختیاری مشعر
- ۸ - احکام بین الطلوعین
- ۹ - فهرست منابع
- ۱۰ - پانویس
- ۱۱ - منبع

۱ - کاربرد اصطلاح بین الطلوعین

[ویرایش]

نمی‌توان به دقت معین کرد که مفهوم بین الطلوعین در فرهنگ اسلامی از چه زمان پدید آمده است. در قرآن کریم، پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و گاه مؤمنان، به تسبیح خدا در

ساعتی پیش از طلوع و غروب خورشید خوانده شده‌اند. [۲][۳][۴] در روایات هم از دعاهایی یاد شده است که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و امامان علیه‌السلام هر صبح و شام می‌خواندند. [۵][۶] دعای ششم صحیفه سجادیه که همه مضمون‌های مطرح گشته در آن متناسب با دعاهای صبحگاهی است، دعای صباح و مساء نامیده شده است. [۷] بنابراین نزد مسلمانان سده‌های نخست، صبح و عصر تفاوتی از لحاظ اهمیت و ارزش تسبیح خداوند نداشته‌اند. حتی بیرونی نیز آن‌گاه که به رواج برخی آداب در میان ایرانیان، در فاصله زمانی بین طلوع فجر تا طلوع خورشید اشاره کرده، [۸] از واژه‌های خاص برای این زمان یاد نکرده است. کاربرد اصطلاح بین‌الطلوعین برای اشاره به فاصله زمانی یاد شده، تنها در دوره‌های متأخرتر از سده ۱۰هـ/ق ۱۶م و در ضمن بحثهای فقهی رواج یافته است. [۹]

۲ - اهمیت بین‌الطلوعین

[ویرایش]

به هر روی، واقع شدن نماز صبح، تعقیبات و تسبیح پس از آن در بین‌الطلوعین و نیز، تقارن این ساعت با آغاز روز و شروع کسب‌وکار، فرهنگ و آداب خاصی درباره آن پدید آورده است (برای آشنایی با دعاها، آداب و باورهای مربوط به این ساعت به این منابع رجوع کنید [۱۰] [۱۱][۱۲][۱۳][۱۴][۱۵][۱۶][۱۷]). در این میان، بین‌الطلوعین صبح روز جمعه از اهمیت بیشتری برخوردار است. [۱۸] مردگان معذب، در این ساعت آزادند. [۱۹] حتی از جمله ساعت‌های محتمل برای استجاب دعاها، همین موقع دانسته شده است. [۲۰]

۳ - کاربرد فقهی

[ویرایش]

فقیهان شیعه در بحث از آداب بیع - به استناد احادیثی - کراهت معامله و تجارت را در زمان بین‌الطلوعین یادآور شده، [۲۱][۲۲][۲۳] و بین‌الطلوعین را زمان دعا و عبادت دانسته‌اند. [۲۴][۲۵] وقوف در مشعر، در بین‌الطلوعین روز عید قربان نیز از ارکان حج شمرده شده است. [۲۶][۲۷][۲۸]

فتوا دادن در برخی مسائل فقهی، مستلزم تعیین زمان دقیق آغاز روز است. [۲۹][۳۰][۳۱] از این رو، در میان فقیهان متأخر شیعه، در این‌که بین‌الطلوعین را جزو روز باید شمرد یا شب، وحدت نظر نبوده است. [۳۲][۳۳][۳۴][۳۵] گسترش بحثهای فقهی برای تعیین زمان

دقیق آغاز روز، به نگارش کتابها و رسالاتی برای تعیین دقیق زمان بین الطلوعین انجامیده است. [۳۶][۳۷][۳۸][۳۹]

۴ - آغاز روز

[ویرایش] بحث مهم مطرح در فقه درباره ی بین الطلوعین این است که این مدّت زمان از روز به شمار می‌رود یا از شب؟ به عبارت دیگر آیا آغاز روز، طلوع فجر صادق است یا طلوع خورشید؟ معروف و مشهور، قول نخست است (آغاز روز، طلوع فجر صادق است). بنابراین، روز عبارت است از مدّت زمان میان طلوع فجر صادق و غروب خورشید. [۴۰] [۴۱] [۴۲] [۴۳] [۴۴]

قول سومی نیز در مسئله وجود دارد که با برخی روایات منطبق است و آن این است که زمان یاد شده، نه از شب به شمار می‌رود و نه از روز بلکه زمان مستقل و جدا از شب و روز است. [۴۵] [۴۶] [۴۷]

۵ - مدت زمان شب

[ویرایش] مدّت شب بنابر قول اوّل کوتاه تر از مدّت شب بنابر قول دوم است. در نتیجه زمان نیمه‌شب- که آخر وقت نماز مغرب و عشا است- بنابر قول اوّل زودتر از زمان نیمه شب بنابر قول دوم می‌باشد. [۴۸]

۶ - وقت نماز صبح

[ویرایش] آغاز وقت ادای نماز صبح طلوع فجر صادق و انتهای آن، طلوع خورشید است. [۴۹] [۵۰]

۷ - زمان وقوف اختیاری مشعر

[ویرایش] زمان وقوف اختیاری در مشعر، بین الطلوعین است. [۵۱]

[ویرایش]

مستحبات : اشتغال به تعقیب بعد از نماز صبح تا برآمدن آفتاب [۵۲] و دعا کردن در بین الطلوعین [۵۳] از مستحبات مؤکد است. نیز مستحب است مباحله بین الطلوعین انجام گیرد. [۵۴] [۵۵]

مکروهات : خوابیدن، [۵۶] آمیزش کردن [۵۷] و نیز اشتغال به کسب و کار در این وقت، کراهت دارد. [۵۸]

۹ - فهرست منابع

[ویرایش]

- (۱) آقابزرگ، الذریعة.
- (۲) ابن بابویه، محمد، من لایحضره الفقیه، به کوشش حسن موسوی خراسان، قم، جامعه مدرسین.
- (۳) بیرونی، ابوریحان، الآثار الباقیه، به کوشش زاخاو، لایپزیگ، ۱۹۲۳م.
- (۴) جزایری، عبدالله، التحفة السنیه، نسخه خطی آستان قدس، شم ۲۲۶۹.
- (۵) حرعاملی، محمد، رسائل الشیعه، بیروت، ۱۴۱۳ق.
- (۶) حسینی مراغی، عبدالفتاح، العناوی الفقهیه، قم، ۱۴۱۷ق.
- (۷) خویی، ابوالقاسم، التنقیح، تقریر علی تبریزی غروی، قم، ۱۴۱۰ق؛ صحیفه سجادیه؛
- (۸) طوسی، محمد، تهذیب الاحکام، به کوشش حسن موسوی خراسان، تهران، ۱۳۹۰ق.
- (۹) طوسی، محمد، مصباح المتهدجد، به کوشش علی اصغر مروارید، بیروت، ۱۴۱۱ق.
- (۱۰) فهری، محمد، الدعاء المآثور و آدابه، به کوشش محمد رضوان دایه، بیروت، دارالفکر المعاصر.
- (۱۱) قرآن کریم.
- (۱۲) قمی، عباس، الباقات و الصالحات فی الادعیه و الصلوات المندوباب، همراه، مفاتیح الجنان، تهران، ۱۳۴۰ش.
- (۱۳) کفعمی، ابراهیم، المصباح، به کوشش حسین اعلمی، بیروت، ۱۴۱۴ق.
- (۱۴) کلینی، محمد، الکافی، به کوشش علی اکبر غفاری، تهران، ۱۳۶۵ق.
- (۱۵) لغت نامه دهخدا.
- (۱۶) مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- (۱۷) مقدس اردبیلی، احمد، مجمع الفائدة والبرهان، به کوشش مجتبی عراقی و دیگران،

- قم، ۱۴۰۹ق.
- (۱۸) موسوعه مؤلفی الامامیه، قم، ۱۴۲۰ق.
- (۱۹) مهروش، فرهنگ، هویت و انتساب صحیفه سجادیه، با تکیه بر شاخصه‌های متن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ۱۳۸۲ش.
- (۲۰) نجفی، محمدحسن، جواهرالکلام، به کوشش عباس قوچانی، تهران، ۱۳۹۳ق.
- (۲۱) نراقی، احمد، مستندالشیعه، قم، ۱۴۱۷ق.
- (۲۲) نسایی، احمد، عمل الیوم و اللیله، بیروت، ۱۴۰۶ق.
- (۲۳) نووی، یحیی، الاذکار، به کوشش محیی‌الدین شامی، بیروت، ۱۴۰۶ق/۱۹۸۶م.

۱۰ - پانویس

[ویرایش]

۱. ↑ لغت‌نامه دهخدا.
۲. ↑ طه/سوره ۲۰، آیه ۱۳۰.
۳. ↑ روم/سوره ۳۰، آیه ۱۷.
۴. ↑ ق/سوره ۵۰، آیه ۳۹.
۵. ↑ نسایی، احمد، ج ۱، ص ۲۰-۲۱، عمل الیوم و اللیله، بیروت، ۱۴۰۶ق.
۶. ↑ کلینی، محمد، ج ۲، ص ۵۲۲، الکافی، به کوشش علی‌اکبر غفاری، تهران، ۱۳۶۵ق.
۷. ↑ مهروش، فرهنگ، ج ۱، ص ۱۱۱-۱۱۲، هویت و انتساب صحیفه سجادیه، با تکیه بر شاخصه‌های متن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ۱۳۸۲ش.
۸. ↑ بیرونی، ابوریحان، ج ۱، ص ۲۲۹، الآثار الباقیه، به کوشش زاخو، لایپزیگ، ۱۹۲۳م.
۹. ↑ مقدس اردبیلی، احمد، ج ۷، ص ۲۹۳، مجمع‌الفائده والبرهان، به کوشش مجتبی‌عراقی و دیگران، قم، ۱۴۰۹ق.
۱۰. ↑ صحیفه سجادیه، دعای ۶
۱۱. ↑ نسایی، احمد، ج ۱، ص ۱۹، عمل الیوم و اللیله، بیروت، ۱۴۰۶ق.
۱۲. ↑ طوسی، محمد، ج ۱، ص ۵۱۲، مصباح‌المتهدج، به کوشش علی‌اصغر مروارید، بیروت، ۱۴۱۱ق.
۱۳. ↑ کفعمی، ابراهیم، ج ۱، ص ۹۴، المصباح، به کوشش حسین اعلمی، بیروت، ۱۴۱۴ق.
۱۴. ↑ کفعمی، ابراهیم، ج ۱، ص ۱۷۸-۱۸۰، المصباح، به کوشش حسین اعلمی، بیروت، ۱۴۱۴ق.
۱۵. ↑ فهری، محمد، ج ۱، ص ۲۲۹-۲۳۳، الدعاء‌المآثور و آداب، به کوشش محمد رضوان دایه، بیروت، دارالفکر المعاصر.

۱۶. ↑ مجلسی، محمدباقر، ج ۱۰۲، ص ۲۹۷، بحارالانوار، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
۱۷. ↑ قمی، عباس، ج ۱، ص ۳۱-۳۸، الباقات و الصالحات فی الادعیه و الصلوات المندوباب، همراه، مفاتیح الجنان، تهران، ۱۳۴۰ش.
۱۸. ↑ نووی، یحییٰ، ج ۱، ص ۹۴، الاذکار، به کوشش محیی‌الدین شامی، بیروت، ۱۴۰۶ق/۱۹۸۶م.
۱۹. ↑ مجلسی، محمدباقر، ج ۶، ص ۲۵۶، بحارالانوار، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
۲۰. ↑ نووی، یحییٰ، ج ۱، ص ۹۴، الاذکار، به کوشش محیی‌الدین شامی، بیروت، ۱۴۰۶ق/۱۹۸۶م.
۲۱. ↑ ابن بابویه، محمد، ج ۳، ص ۱۲۲، من لایحضره الفقیه، به کوشش حسن موسوی خراسان، قم، جامعه مدرسین.
۲۲. ↑ طوسی، محمد، ج ۷، ص ۸، تهذیب الاحکام، به کوشش حسن موسوی خراسان، تهران، ۱۳۹۰ق.
۲۳. ↑ حرعاملی، محمد، ج ۱۷، ص ۳۹۹، رسائل الشیعه، بیروت، ۱۴۱۳ق.
۲۴. ↑ نراقی، احمد، ج ۱۴، ص ۲۵، مستندالشیعه، قم، ۱۴۱۷ق.
۲۵. ↑ جزایری، عبدالله، ج ۱، ص ۲۲۷، التحفة السنیه، نسخه خطی آستان قدس، شم ۲۲۶۹.
۲۶. ↑ ابن بابویه، محمد، ج ۲، ص ۵۴۵-۵۴۶، من لایحضره الفقیه، به کوشش حسن موسوی خراسان، قم، جامعه مدرسین.
۲۷. ↑ نراقی، احمد، ج ۱۲، ص ۲۴۹، مستندالشیعه، قم، ۱۴۱۷ق.
۲۸. ↑ مقدس اردبیلی، احمد، ج ۷، ص ۲۹۳، مجمع الفائدة والبرهان، به کوشش مجتبیٰ عراقی و دیگران، قم، ۱۴۰۹ق.
۲۹. ↑ نراقی، احمد، ج ۱۳، ص ۵۷، مستندالشیعه، قم، ۱۴۱۷ق.
۳۰. ↑ خوبی، ابوالقاسم، ج ۶، ص ۱۴۴، التنقیح، تقریر علی تبریزی غروی، قم، ۱۴۱۰ق.
۳۱. ↑ خوبی، ابوالقاسم، ج ۹، ص ۲۷۷-۲۷۸، التنقیح، تقریر علی تبریزی غروی، قم، ۱۴۱۰ق.
۳۲. ↑ نراقی، احمد، ج ۸، ص ۲۵۷، مستندالشیعه، قم، ۱۴۱۷ق.
۳۳. ↑ نجفی، محمدحسن، ج ۷، ص ۲۳۱، جواهرالکلام، به کوشش عباس قوچانی، تهران، ۱۳۹۳ق.
۳۴. ↑ حسینی مراغی، عبدالفتاح، ج ۱، ص ۱۹۷، العناوین الفقیهیه، قم، ۱۴۱۷ق.
۳۵. ↑ خوبی، ابوالقاسم، ج ۱، ص ۲۷۱، التنقیح، تقریر علی تبریزی غروی، قم، ۱۴۱۰ق.
۳۶. ↑ آقابزرگ، الذریعة، ج ۱۲، ص ۴۶-۴۷.
۳۷. ↑ آقابزرگ، الذریعة، ج ۱۵، ص ۷.
۳۸. ↑ آقابزرگ، الذریعة، ج ۲۵، ص ۱۳۵.
۳۹. ↑ موسوعه مؤلفی الامامیه، قم، ج ۱، ص ۴۰۴، ۴۲۰ق.
۴۰. ↑ . الحدائق الناضرة، ج ۶، ص ۵۳

۴۱. ↑ . جامع المدارک، ج ۱، ص ۱۷۰
۴۲. ↑ . التنقیح (الصلاة)، ج ۱، ص ۲۶۷
۴۳. ↑ . التنقیح (الصلاة)، ج ۱، ص ۲۷۲
۴۴. ↑ . التنقیح (الصلاة)، ج ۱، ص ۳۸۶
۴۵. ↑ . التنقیح (الصلاة)، ج ۱، ص ۲۷۲
۴۶. ↑ . وسائل الشیعة، ج ۴، ص ۵۲
۴۷. ↑ . مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۱۶۵
۴۸. ↑ . العروة الوثقی، ج ۱، ص ۵۱۶
۴۹. ↑ . الحدائق الناضرة، ج ۶، ص ۲۰۱
۵۰. ↑ . جواهر الکلام، ج ۷، ص ۹۶
۵۱. ↑ . جواهر الکلام، ج ۱۹، ص ۸۵
۵۲. ↑ . وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۴۵۸
۵۳. ↑ . وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۶۷
۵۴. ↑ . وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۳۶
۵۵. ↑ . کشف الغطاء، ج ۳، ص ۵۰۷ تا ۵۰۸
۵۶. ↑ . وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۴۹۶
۵۷. ↑ . وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص ۱۲۵
۵۸. ↑ . جواهر الکلام، ج ۲۲، ص ۴۵۶

۱۱ - منبع

دانشنامه بزرگ اسلامی، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، برگرفته از مقاله «بین» [ویرایش]
 الطلوعین»، ج ۱۳، شماره ۵۴۱۰.
 سید محمود هاشمی، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت، ج ۲، ص ۲۱۷. gt; کفعمی،
 ابراهیم، ج ۱، ص ۱۷۸-۱۸۰، المصباح، به کوشش حسین اعلمی، بیروت، ۱۴۱۴ق. gt;